SPROGMUSEET

Redaktør: Ole Stig Andersen

Om

٩

Det makedonske spørgsmål

Af Uffe Andersen 4. november 2009 • I kategorien Navne • 🔠 🖂 🚮 🍠

Makedoniens flag foran det gigantiske kors (vist nok verdens største) på Vodnobjerget uden for hovedstaden Skopje. (Foto:

Det makedonske spørgsmål har naget Balkan og dermed Europa i halvandet hundrede år. Endnu i dette øjeblik graves der i arkiver, bøger og jorden for at finde krukker med inskriptioner, gamle kort og andre beviser på, at 'Makedonien er vores'.

Spørgsmålet er ikke så meget, om de enkelte parter kan bevise deres påstande, som strider mod hinanden. Nej, problemet er, at det er alle parter selv overbeviste om, at de kan ... ja, at de faktisk for længst har gjort det.

[lyd: jord hældes ned af slisken i Heraklea]

Jorden, der her hældes ned ad en sliske i det sydlige Makedonien, er symptomatisk for hele \det makedonske spørgsmål – det spørgsmål, som gennem halvandet hundrede år har slået tusinder ihjel og kompliceret livet og internationale relationer

- ikke kun for dem, der selv bor i området, men også for omverden.

'Symptomatisk' er jorden, fordi den hældes ned ad slisken af en arbejder, der er ved at udgrave et vigtigt arkæologisk fundsted; og netop sådanne udgravninger foretager alle – bogstaveligt og i overført betydning: i jord, i arkiver, i erindringen, kort sagt: *i fortiden* – for at finde beviser på, at netop de har ret, og at *Makedonien tilhører dem*.

Striden om Makedonien har varet lige siden, nationalstaterne i løbet af 1800-tallet begyndte at opstå i området, som til da i et halvt årtusinde havde været del af det tyrkiske Osmanniske Imperium.

Makedonien var stadig under tyrkerne og lå, hvor Serbien, Bulgarien og Grækenland mødtes. De mente alle, at Makedonien tilhørte dem – mens de færreste, som boede der, havde nogen klar idé om, 'hvem de var' – grækere, bulgarere, serbere ... eller måske simpelthen 'makedonere'.

Ville naboerne have en bid af kagen, måtte de altså vinde de menneskers *bevidsthed*. Det mest effektive redskab til dét – i hvert fald dengang – var Kirken.

Oprindeligt dækkede én Kirke hele den ortodokse del af Balkan – nemlig den *græske* kirke. Fra midt i 1800-tallet kæmpede Kirken i Bulgarien for at få selvstyre fra patriarkatet i Istanbul – det tidligere Konstantinopel, hvor den græsk-ortodokse kirke stadig har hovedsæde. Eftersom den tyrkiske sultan sad på området, bestemte han også over Kirken, og han oprettede i 1870 det bulgarske exarkat i Sofia. Dét indrullerede bulgarske politikere straks i kampen for at gøre Makedonien bulgarsk.

Sultanen bestemte, at 2/3 af en menighed skulle stemme for exarkatet, før den lokale kirke blev overført fra græsk til bulgarsk administration – hvilket fik bevæbnede bander til at presse Makedoniens landsbyer til at slutte sig til den bulgarske, hhv. græske kirke.

I 1876 skrev den russiske forfatter Fjodor Dostojevski – med henvisning til 'den syge mand', dvs. det svækkede osmanniske imperium – at "den græsk-bulgarske 'kirkestrid', som vi den seneste tid har været vidner til, er i sidste ende ikke mere end en national konflikt i munkeklæder og kan ses som et varsel for fremtiden (....). Så snart 'den syge mand' udånder, vil uro og konflikt ved første lejlighed bryde ud over hele Balkan".

Det måtte næsten gå galt, mente Dostojevski – og det gjorde det for alvor i 1. og 2. Balkankrig mellem 1912 og -13.

De varede i alt ikke mere end ti uger; men hver dag på de ti uger blev – foruden civile ofre – 3.000 soldater slået ihjel. Der blev vist en brutalitet, som slog Vesteuropa med rædsel – for dér havde man endnu 1. Verdenskrig til gode – og som var stærkt med til at give 'Balkan' den negative klang, ordet stadig har i manges ører.

Den 1. Balkankrig gik ud på at smide tyrkerne ud af Balkan – hvilket lykkedes. Den 2. var en kamp mellem de tidligere allierede – Serbien, Grækenland og Bulgarien – om Makedonien. Taberen blev især Bulgarien – som derfor i 1. Verdenskrig allierede sig med Tyskland, der lovede at give bulgarerne Makedonien 'når' man vandt krigen. Det gjorde tyskerne som bekendt ikke. Men de lovede op til 2. Verdenskrig *igen* Makedonien til bulgarerne – som derfor *igen* allierede sig med tyskerne.

Forgæves: Efter 2. Verdenskrig blev grænserne bekræftet, sådan at bulgarerne fik godt 10% af det historiske Makedonien, grækerne 50%, mens en god tredjedel blev en republik i Jugoslavien. Det er dén del, vi i daglig tale kalder 'Makedonien', men for at undgå forvirring skal den her kaldes ved det navn, den er optaget under i FN: Den Tidligere Jugoslaviske Republik Makedonien – eller med den engelske forkortelse: FYROM.

Da Jugoslavien i 1991 gik i opløsning, og FYROM erklærede sig selvstændigt, var Bulgarien først til at anerkende landet. Nogle mener, at det gjorde bulgarerne kun, fordi de regnede med, FYROM ville slutte sig til *Bulgarien*. Dér mente man nemlig – og mener stadig – at makedonerne kulturelt, sprogligt og religiøst i virkeligheden er *bulgarere*.

Ved den årlige bogmesse i Bulgariens hovedstad, Sofia, præsenterer forlæggeren Aleksander Bozhkov på sin stand en række bøger, der med grundige udlægninger af Historien og historiske kort forklarer, 'hvordan det i virkeligheden

Seneste sprognyheder 🔕

1/5 Sprogforskerne fandt en skat i skoven politiken.dk
--

27/4 Lille indsats styrker små børns sprog |

26/4 Lad os komme det danske '
jantekomma' til livs | politiken.dk

23/4 Ud med sproget - Berlingske Mener | www.b.dk

20/4 Unikt runefund i centrum af Odense | videnskab.dk

4/1 John Holm, Pioneer in Linguistics, Dies at 72 | www.nytimes.com

 $10/8 \quad \begin{array}{ll} \mbox{Young women, give up the vocal fry and reclaim your} \\ \mbox{strong female voice} \mid \mbox{www.theguardian.com} \end{array}$

20/5 Bill Funding Native Language Programs Passes | mtpr.org

 $17/5 \quad \begin{array}{c} \text{Sounds Of The Pilbara II: Songs In Language finishes} \\ \text{recording - WAM - West Australian Music} \mid \text{wam.org.au} \end{array}$

Seven US Senators Introduce Bill to Promote Preservation 13/5 of American Indian Languages - Native News Online | nativenewsonline.net

FLERE NYHEDER >>>

Verdens sprog på Sprogmuseet.dk på et større kort

Mere i kategorien 'Navne'

Pigenavne ender på -a eller -e Foranstillede tilnavne på Samsø Sydsudan

Drengenavnet Mohammad

Nye kommentarer

Arturo til Hebraisk: Et genoplivet sprog eller et nyt sprog?

Yunus til Two Turkish Loanwords in Swedish

Sonstige til Den Danske Ordbog på nettet

Mads Haupt til Er det forkert at splitte sammensatte ord?

Monica Scheuer til Jødiske efternavne

jane til Jødiske efternavne

InglêS til Sprogene i Mozambique

Birgit Eggert til Hvad er der blevet af Maren?

Grethe Movsing til Hvad er der blevet af Maren?

Henrik Klindt-Jensen til Ded borrijnholmska måled

Artikler om

hænger sammen' med Makedonien og makedonerne:

"Seriøse videnskabsfolk er ikke i stand til at definere 'det makedonske sprog' som et selvstændigt sprog. Det er en dialekt, ja – men det er grundlæggende ikke forskelligt fra det bulgarske sprog.

Og det siger jeg ikke for at drille mine makedonske brødre og søstre – jeg prøver bare at fortælle, hvad videnskaben siger. Og hvad Historien siger:

Middelalderens bulgarske stater har altid dækket det område, som i dag er Makedonien – og det er faktisk en rigtig skidt ting, at vi sådan er blevet skilt ad."

- siger den bulgarske forlægger. At Makedoniens makedonere siger noget andet viser bare, at de ikke ved, hvem de selv er - men det er ikke deres skyld, mener han:

"Det er det, de bliver lært i deres skoler. Der er meget politik i skolebøger og indenfor humanistiske fag – desværre."

– siger forlæggeren, som ikke mener, hans egne, flot udstyrede bøger i storformat er 'politiske'. Kortene i dem viser bare, hvor det bulgarske rige i århundredernes løb havde sine grænser – og så kan man jo selv drage konklusionen:

"For 50 eller 60 år siden var ingen makedonere i tvivl om, at de boede på bulgarsk område og i en bulgarsk kultur. Tanken om andet er først opstået gennem de årtier, hvor de var del af den jugoslaviske stat og blev indoktrineret."

siger forlæggeren. Men dén påstand vil de fleste makedonere harmdirrende afvise.

Mirjana Trajkovska er historiker og fortæller her om den enestående ikonostase i 1700-talskirken Sveti Spas – Vor Frelsers Kirke – i FYROMs hovedstad, Skopje.

Hun medgiver, at den bulgarske forlæggers historiske kort er korrekte – også dem, der viser, at det bulgarske rige for næsten tusinde år siden rakte helt til den allerøstligste by i FYROM, Ohrid – som faktisk var rigets hovedstad – og altså omfattede hele det område, som i dag er hendes land:

"Under deres Tsar Boris nåede bulgarerne dertil – men det imperium er for længst gået under. Og at sige, at hele området til Ohrid i dag er deres – det er simpelthen forkert.

Vi er ældre på denne jord end dem. Bulgarerne boede ikke oprindeligt på denne jord, men kom sammen med de avariske stammer fra Asien – og vi har ældre rødder her, meget gamle rødder. Alle arkæologiske udgravninger viser, at det makedonske er overalt."

- siger Trajkovska. Og med 'det makedonske' mener hun noget, som hverken er græsk, bulgarsk eller serbisk:

"Vi er etniske makedonere og har levet her fra Antikkens tid. Grækerne vil kun anerkende navnet 'FYROM', men vi er nødt til at kalde os 'Makedonien' – for dét er, hvad de arkæologiske udgravninger viser: at vi kommer fra de gamle makedonere og Makedonien. Så det kan grækerne ikke dirigere."

Det – at makedonerne hverken var grækere eller bulgarere – viser netop udgravningerne i Heraklea .. mener i hvert fald kustoden på stedet, Viktor Bushinosk.

Heraklea blev omkring 350 fvt. grundlagt af Aleksander den Stores far, Phillip II, og det skal også have været ham, der opkaldte byen efter den græske sagnhelt Herkules. Men dét betyder ikke, at Aleksander den Store var *græker* – snarere tværtimod, forstår man på Bushinosk:

"Makedonerne ville gerne være med i de Olympiske Lege i Athen, men for at kunne dét, måtte de være hellenere – og det var de ikke, så de blev afvist af det græske samfund.

Så var det, de opfandt historien om, at deres forfader var Herkules."

- siger Bushninosk, der altså mener, makedonerne kun lod som om, de var grækere. For at få lov at være med i Antikkens Olympiske Lege.

Rigtigt nok skrev nogle af datidens grækere om makedonerne, at de var "barbarer" - dvs. ikke-grækere - og man førte krig imod dem.

Men dét betyder *ikke*, at de ikke var *grækere* – snarere tværtimod, forstår man på arkæologen fra museet i Græsk Makedoniens hovedby, Thessaloniki:

"Dét er noget meget typisk græsk. Selv i dag, når man hører folk fra Athen snakke om egnen omkring Athen, så kommer man i tvivl, om det er landets centrum eller snarere Verdens centrum, de snakker om. Alle andre er 'nogle barbarer'.

Og grækere slåssede dengang altid med hinanden – som de stadig gør. Man slås med sit eget folk – hvad der måske er menneskeligt, men i hvert fald var det antikt græsk".

- siger den græske arkæolog.

Fordi Aleksander den Store verden over er kendt som indbegrebet af Makedonien, er det vigtigt for både grækere og makedonere at 'bevise', at han var 'en af dem'. Eller – da det kan være svært at trække en direkte linie fra nogen, der levede for $2\frac{1}{2}$ årtusinde siden og til i dag så – i hvert fald vise, at han umuligt kan have været 'en af de andre'.

Makedoniens flag 1992-95. Det kaldes "Vergina" efter solsymbolet som blev fundet i Aleksander den Stores fars grav i Vergina i 1977.

juli 2009

juni 2009

"Nogle gange bliver vi så trætte af at høre om disse her berømte 'makedonere' – som om de var noget helt andet end resten aktuelle sprog Alfabeter Anmeldelser arabisk Biblen bogstaver børn Danmark Dansk Dialekter engelsk esperanto Formidling fransk identitet konsonanter Medier modersmål Musik Navne norsk Ord ordbøger ordforråd oversættelse Plansprog religion romanske sprog russisk Sjov skriftsprog sprogdød Sproggeografi sprogkort Sprogpolitik sprogteknologi svensk truede sprog tv tyrkisk tysk Udtale Underholdning video vokaler

Arkiv	Resources
januar 2015	Ethnologue: Languages of the World
december 2014	Forvo – All the Words in the
november 2014	World. Pronounced.
maj 2014	LL-Map: Language and Location
marts 2014	Minority Rights Group
februar 2014	Omniglot. Writing Systems and Languages of the World
oktober 2013	UNESCO Atlas of the World's
august 2013	Languages in Danger
marts 2013	World Atlas of Linguistic Structures (WALS)
januar 2013	Cirdotares (WALES)
december 2012	
november 2012	Resurser
oktober 2012	
september 2012	Bogstavlyd
juli 2012	Dansk sprognævn
juni 2012	Den danske ordbog
maj 2012	Dialekt.dk
april 2012	dk.kultur.sprog
marts 2012	Korpus.dk
februar 2012	Nye ord i dansk på nettet (NOID
januar 2012	Ordbog over det danske sprog
december 2011	Ordnet. Dansk sprog i ordbøger og korpus
november 2011	Sproget.dk
oktober 2011	Svenska Akademien
september 2011	⊖ (Schwa.dk)
august 2011	
juli 2011	
juni 2011	
maj 2011	
april 2011	
marts 2011	
februar 2011	
januar 2011	
december 2010	
november 2010	
oktober 2010	
september 2010	
juni 2010 maj 2010	
maj 2010 april 2010	
aprii 2010 marts 2010	
februar 2010	
januar 2010	
december 2009	
november 2009	
oktober 2009	
september 2009	
august 2009	
august 2009	

Som arkæologen på museet

i Thessaloniki siger:

af den græske verden. Vi siger til folk, der taler om den slags: 'Okay, vis os noget, der er makedonsk og som er anderledes end resten af det, vi kender fra det gamle Grækenland. Hvad ér det? Er det sproget, inskriptionerne? Nej – for det er det samme. Er det religionen? Nej – den er den samme. Er det genstandene, smykkerne, våbnene ... nej – for det maj 2009 april 2009 marts 2009

er alt sammen det samme.

Hvis disse makedonere var et andet folk end grækerne, så efterlod de sig intet som helst. Intet. De efterlod intet af deres sprog, intet af deres materielle kultur. De byggede samme slags veje som grækerne, de havde de samme statuer, det samme af alting – så hvad gør dem anderledes?"

- spørger arkæologen retorisk og konkluderer om Antikkens makedonere:

"Selvfølgelig var de grækere".

I iveren efter at være mest i familie med Aleksander den Store opkalder begge sider alt fra lufthavne over motorveje til filmpriser efter den store erobrer. Man kunne tro, det var et handicap for FYROMs makedonere, at slaverne først kom til området i 600-tallet – dvs. omkring 1000 år efter, Aleksander den Store levede. Men i FYROM ser man sig som en blanding af slaver og Antikkens makedonere – mens grækerne er noget *helt* andet.

Stormakedonien i oldtiden, ifølge makedonsk skolebog fra 1995. Omfatter foruden FYROM grænseegnene til vore dages Albanien, hele græsk Makedonien og det sydvestlige Bulgarien.

Problemet er, at dele af det historiske Makedonien i dag ligger i Grækenland og Bulgarien – og at folk dér også føler sig som 'makedonere'. Hvis FYROM får lov at kalde sig simpelthen 'Makedonien', så vil det være underforstået, at alt 'makedonsk' – fra mennesker til oliven – kommer fra FYROM. Det argument fremfører især grækerne, som føler deres identitet truet.

Men i Heraklea spørger Bushinosk:

"Vi har altså ikke lov at føle os som makedonere, fordi de føler sig som makedonere? Det er vel nok ironisk. Skal vi virkelig holde op at føle os makedonske, fordi de ønsker at være de eneste makedonere i verden?"

Både grækere og FYROMs makedonere opfatter altså navnet som et spørgsmål om identitet - og netop

derfor er det så svært at løse den strid, som har varet, siden Makedonien i 1991 blev et selvstændigt land.

Ihærdig mægling fra FN har inkluderet kompromisforslag som at kalde FYROM for Republika Makedonija-Skopje, Øvre Makedonien, Makedonien-Skopje og lignende, men trods pres på begge parter fra især EU og USA har man gennem 18 år ikke så meget som nærmet sig en løsning. Siden efterårets valg og regeringsskifte i Grækenland har både parterne selv og 'det internationale samfund' talt sig op til, at *nu* finder man lige straks et kompromis – men det er set før.

Senest nedlagde Grækenland i 2008 veto mod, at Makedonien blev optaget i Nato. Bortset fra identitets-problemet, så mener grækerne, at hvis FYROM får lov at kalde sig 'Makedonien', så underforstår dét et krav på en del af Grækenland, hvis nordlige provins også hedder 'Makedonien'.

Grækerne lader forstå, de også vil nedlægge veto mod FYROMs optagelse i EU, hvis ikke man bliver enige om et navn. Dét har skabt en vis panik i FYROM, som ellers mente, at tiden arbejdede for dem. Mere end 100 lande hár nemlig anerkendt FYROM under navnet 'Makedonien' – inklusive Rusland, Kina, USA og Danmark. Derfor har man ikke været særligt ivrige efter at finde et kompromis. Men nu har Grækenland – der også har set, hvor det bar hen – tvunget FYROMs politikere til at tage hensyn til det græske standpunkt – hvor tåbeligt og uretfærdigt, de end synes, det er.

Ifølge folk i FYROM handler balladen om navnet ikke om grækernes identitet som 'makedonere' eller om, at FYROM måske vil kræve dele af Græsk Makedonien – men om, at grækerne er bange for at blive tvunget til at anerkende, at der i det nordlige Grækenland findes et mindretal af 'etniske makedonere'.

Det er ikke helt klart, hvad eksistensen af et mindretal har med *navnet* at gøre – og i det hele taget kan udenforstående være fristede til med Julie i Shakespeares *Romeo og Julie* at spørge: *What 's in a name?* – 'Hvad betyder et navn?'

Som Romeo og Julie fandt ud af, betyder navnet alt – hvis folk *tillægger det navn* så stor en betydning. Og det gør man netop stadig i især Grækenland og FYROM med navnet 'Makedonien'. Så selv om det vel ikke ender så galt som i Shakespeares stykke, er det svært at se, hvordan man får løst den gordiske knude.

[Dette indlæg blev sendt i P1s Panorama 31. marts 2009 og kan høres her. 14:45]

Uffe Andersen journalist

Læs også:

- Makedonsk i Grækenland Makedonsk i Grækenlands nordligste provinser. Kortet viser sprogets livskraft (i 1993), ikke dets størrelse i forhold til andre sprog. Rød: sproget tales af alle aldersgrupper, både privat og offentligt. Lyserød/orange:...
- 2. <u>Er Rumænien et balkanland?</u> Det Osmanniske Imperiums største udstrækning i Europa er en almindelig måde at

definere Balkan på (Kort: Cambridge Modern History Atlas, 1912) I Vesteuropa opfatter mange Balkan som 'et uciviliseret

- 3. Roma Europas statsløse folk Europas romanier (Kort: Wikimedia) Roma og Sinti eller sigøjnerne, som vi traditionelt kalder dem er et gammelt folk med et sprog af den indiske gruppe, romani, og efter...
- Serbokroatisk "Stari most", den berømte osmanniske bro over Neretva fra 1566, blev ødelagt af kroatiske styrker i 1993
 og genopført i 2004. Den tyske forfatter Heinrich Heine skrev i 1821, at...

Tagget med: Aleksander den Store, arkæologi, Balkan, bulgarere, Bulgarien, bulgarsk, den græsk-ortodokse kirke, det osmanniske imperium, Dialekter, erindringspolitik, flag, FN, FYROM, Grækenland, grækere, græsk, hellenere, historie, identitet, Jugoslavien, kirken, kristendom, makedonere, Makedonien, makedonsk, nationalisme, Nato, ortodoks, osmannerne, osmannisk, religion, serbere, Serbien, serbisk, slaviske sprog, Sofia, sprogkort, Tyrkiet, byrkisk

ortodoks, osmannerne, osmannisk, religion, serbere, Serbien, serbisk, slaviske sprog, Sofia, sprogkort, Tyrkiet, tyrkisk	
Skriv en kommentar	_
Navn (kræves)	
E-mail (kræves)	
Hjemmeside	
Send mig en e-mail når der kommer flere kommentarer.	
© 2016 SDDOGMUSEET • Karar ná WardDrass Toma basarat ná Mimbo	Indiana Kommontaror